

NAGOVOR PREDSEDNIKA ZAPS OB DNEVU ARHITEKTOV 2022

PRIZNANJE STROKI – IN NJENA ODGOVORNOST

Dragi prijatelji, kolegice in kolegi arhitekti, krajinski arhitekti in prostorski načrtovalci, člani Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije!

Arhitektura je tek na dolge proge. Že načrtovanje stavbe običajno traja nekaj let, še daljši pa je njen obstoj. Zato arhitektura le redko postane del dnevno političnih zgodb in tudi sami arhitekti se udejstvovanju v politiki najraje izognemo. Za nami pa je obdobje, ko temu ni bilo tako. Arhitekti, krajinski arhitekti in prostorski načrtovalci smo prestopili tako prag državnega zbora in drugih političnih institucij, kot tudi prag osrednjih medijev, in se za svoje stroke borili na političnem parketu. Prav politika bila namreč tista, ki je napovedovala radikalne posege v naše delo in v končni posledici tudi v kvaliteto stavb in prostorov, ki jih načrtujemo pri nas.

Vstop v dnevno-politično dogajanje je pomenil tudi vstop v čas preobratov, ki jih stroka, ki zase rada reče, da gradi za desetletja ali stoletja, ni vajena. Od prvih pretresov do popolnega padca je minilo manj kot leto dni, od tam do vrnitve na trde temelje pa potem zgolj še nadaljnjih nekaj mesecev. Še lani so projektne natečaje ukinjali kar trije nepovezani predlogi zakonov, ki so jih pripravljala tri različna ministrstva, kar kaže na širok konsenz takratne politike, da je potrebno institut projektne natečaje ukiniti kot nepotrebno birokratsko oviro. Hkrati je nastajal nov gradbeni zakon, ki se je arhitekturi odpovedoval kot nepotrebni stroki v fazi načrtovanja umeščanja stavb v prostor in pridobivanju gradbenih dovoljenj zanje, potrdil pa tudi berufsverbot arhitektov in krajinskih arhitektov za opravljanje poklica vodenja gradnje.

Odziv celotne arhitekturne skupnosti, pa tudi mnogih podpornikov in ljubiteljev arhitekture, je bil izjemen, glasen in vsaj glede natečajev tudi uspešen: predlog za predlogom in zakon za zakonom je ukinjanje natečajev bilo umaknjeno in z letošnjim januarjem je bila s sprejemom novele Zakona o javnem naročanju dokončna potrjena ohranitev obveznosti javnih naročnikov, da večje investicije v novogradnje izvedejo s pomočjo javnega projektne natečaja.

Pri gradbenem zakonu je bila naša stroka manj uspešna in v času priprave in sprejema zakona ni dosegla tako rekoč ničesar. A njen boj ni ostal neopažen in nadaljevala ga je civilna družba. Zakon proti škodljivim ukrepom oblasti, ki ga je s 15.000 podpisi in s široko družbeno podporo v Državni zbor vložil Inštitut 8. marec, Državni zbor pa ga je sprejel avgusta letos, je dokončno vrnil zahteve za strožjo regulacijo stroke pri projektiranju, s tem pa tudi potrdil, kar smo sami trdili že ves čas - da je vsak strokovnjak strokovnjak zgolj na svojem področju in da se stavb ne sme umeščati v prostor brez sodelovanja arhitektov.

VEGOVA 8, SI-1000
LJUBLJANA,
SLOVENIJA
IDENT. ŠT. ZA DDV
SI10754938
MAT. ŠT. 1913433
T +386 1 2420670
F +386 1 2420680
ZAPS@ZAPS.SI
WWW.ZAPS.SI

CHAMBER OF
ARCHITECTURE AND
SPATIAL PLANNING
OF SLOVENIJA
/ ZAPS

Dejstvo, da je zaščito arhitekture dosegla civilna družba, nas bi moralo veseliti še bolj, kot če bi si jo izborila stroka sama. Pomeni namreč, tudi če sami pogosto nimamo tega občutka, da družba dejansko čuti potrebo po dobrem oblikovanju stavb in prostora, in da tudi laična javnost priznava pomen stroki in zahteva primerno regulacijo projektiranja. Predvsem pa pomeni zaupanje stroki, da bo zmogla dovolj znanja in odgovornosti, da bodo rezultati našega dela pomenili resnično izboljšanje pogojev bivanja ljudi, sonaraven odnos do okolja, racionalnost v celotnem življenjskem ciklu objektov, pa tudi ohranitev in povišanje kulturne vrednosti našega grajenega okolja in krajine. Tako neposrednega priznanja s strani prebivalstva arhitekti še nismo dobili in temu se nikakor ne smemo izneveriti, sicer je tudi ves upor v preteklih dveh letih bil zaman.

Če so zunanji gabariti naših strok nekako določeni in zavarovani, potem je sedaj nastopil čas, da uredimo stvari tudi navznoter. Glede tega bi želel izpostaviti predvsem dve temi. Prva je prekarno delo, ki že lep čas predstavlja osnovni poslovni model verjetno kar večine arhitekturnih birojev pri nas. Nobenega izgovora ne more biti, da se poslovnih in stanovanjske stolpnic, hotelov, stadionov in podobnih stavb, ne bi moglo načrtovati s polno zaposleno delovno silo. Torej z redno zaposlenimi sodelavci, ne pa z raznimi s.p.-ji in samostojnimi kulturnimi delavci, ki na račun nižjih stroškov biroja in investitorja svojo kariero arhitekta zaključijo s pokojninami precej pod mejo stopnje tveganja revščine. Ustvarjanje prekariata tudi za največje projekte vleče navzdol celotno stroko, je izjemno nekorektno do sodelavcev, neprofesionalno do naročnikov, predvsem pa je moralno popolnoma nesprejemljivo.

Druga tema pa je povezana z odnosi med strokami znotraj ZAPS. V zbornico je ob približno 1500 arhitektih včlanjenih tudi dobrih 80 krajinskih arhitektov. Krajinsko arhitekturna stroka si svojega prostora pod soncem pravzaprav še nikoli ni uspela v celoti izboriti, čeprav bi to lahko pričakovali vsaj v sedanjem času, ko je njeno sodelovanje ključno za omilitev podnebne krize. Krajinski arhitekti imajo mnoga znanja, ki jih arhitekti nimamo. Njihov fokus je drug, njihove metode druge, in vendar se oboji, arhitekti in krajinski arhitekti, ukvarjamo z oblikovanjem istega odprtega prostora – potrebna so znanja in sodelovanje obojih. Nobenega razloga ni, da bi to stroko še naprej sprejemali kot mlajšega brata, ki ga s svojim pokroviteljstvom predvsem dušimo, in ne kot enakovrednega partnerja, ki mu dopustimo, da nas arhitekto na marsikaterem področju, če lahko zaključim s to lepo krajinskoarhitekturno besedo, pač preraste.

Tomaž Krištof, univ. dipl. inž. arh.

T=K.

